

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző: Sós Aladár
Cím: Budapest legszebb udvara veszélyben

Forrás: Világ

Bn (Hely) 1924. 1. 27. (Idő) (Köt. v. füz.) (Oldal)

Osztályozás	
Tárgy	<u>428.3</u>
Hely	<u>Doehsler palota</u>
Idő	<u>"1924"</u>
Személy	
Helyszám	

Budapest legszebb udvara veszélyben

Nincs építészeti kritikánk és közvéleményünk. Az építészet intern története a nyilvánosságtól égmentesen elzárva, a megbízók és zsűrirokon kárpapáztott ajtóit mögött játszódik le, amelyen a művészet csak nagyon ritkán, de a jó összeköttetések és találkozó érdekek majdnem mindig be tudnak jutni. Amikor azután az így megfogant tervek felépülnek, téglából és vasból testet öltenek, évszázadokra ékeltelnek el uccáinkat és tereinket és rontják el egész kultúránk látható ábrázatját: városunk képét. És éppen ezért, mert az épületek megtervezése egy ilyen rejtett processzus, az épületek maguk pedig életünk helyét, keretét és formáját döntenek és megmászhatatlanul alakítják, úgy gondoljuk, hogy fontos szolgálatot teszünk azzal, hogy a nyilvánosság figyelmét és kritikáját az építészet eseményeire irányítsuk, amely itt ép olyan tisztóan és természetesen fog hatni, mint a közt érdeklő minden más területen.

Budapest építésze még sivar képet mutat. De van Pollák és Ybl mesternek néhány olyan alkotása, amelyek a világ legkiválóbbjai mellé állíthatók. Lechner Ödön, az építésze poéta pedig néhány olyan oázist varázsolt a téglá- és malterstivatagba, amelyek a szem és szív üdülésének örök forrásai. Lechner Ödön nem volt sem nagy megbízásszerző, sem tervszállító-nagyvállalkozó. Intrikák és érdekharok útjából félreállt és ezért, sajnos, ritkák ezek az óázisok. Így azonban annál becsesebbek. Ma már őt éppen úgy a magyar művészettörténet klasszikusai közé soroljuk, mint kor- és sors-társát, a szintén új utakat törő, éppen úgy mel-lőzött és félreállt Szinyei Merse Pált, a festő-művészt. Nemrégén még itt járt a két ősz mester közöttünk és ma már mérhetetlen magas-ságban érezzük őket fölöttünk. Munkáik köz-kincsek, amelyeket megőrizni és féltetni a ma-gyar kultúra létérdeke.

Most Lechner Ödön kevés számú alkotásainak egyik legszebbjét komoly veszély fenyegeti. Az Andrássy úti úgynevezett Doehsler palotá-ról van szó, amelynek friss, szűzies bajú hom-lakzata olyan finom pendantja az Opera ko-moly, pompázó szépségének. Ezt a palotát a Lloyd Bank megvásárolta a Magyar Államvas-utak Nyugdíjintézetétől és banképületté szándé-kozik átalakítani. A bank nagyon jól tudja, hogy milyen kényes és felelőségteljes feladat ez és ezért néhány jönevű, kipróbált tervező építész szolgált föl arra, hogy pályatervet ké-szítsenek az épület átalakítására. A főhívás-ban világosan és elismeréreméltóan hangsú-lyozta, hogy a műemlék értékű épület szépségei a lehető legteljesebb mértékben megóvassanak. Hiszen a banknak sem lehetett az a célja, hogy egy műremeket vásároljon és azt ava-talján kezekkel elrontassa. Bírálóbizottsággal pedig a magyar építészek néhány nagynevű szeniorját kérte föl és így joyggal kihette, hogy mindent megtett, amit úgy saját érdekében, mint a műemlék megóvása érdekében meg-tehetett.

A feladat súlypontja egy pénztárterem létesítése, amelynek céljára az udvar ki-használása önként kínálkozik. Az épület je-nienlegi udvara azonban, bátran mondhatjuk, Budapest legszebb udvara. A még gótikus ele-mekkel kevert, korai francia renaissance olyan remeke, amely, ha véletlenül Párizsban állana, a franciák nemzeti büszkeségét táplálná. Fran-çois I. házáinak, Orleans és Troyes XVI. szá-zadbeli épületeinek, a Caeni S. Pierre-templom körusának kései, de szépségben vetekedő test-vérének tekintenek. Nekünk, nem is mondhat-juk, mit kellene jelentenie ennek az udvarnak Lechner Ödön ifjúkori alkotása. Ritka kivétel, a mi német befolyás alatt selyő építészetünk

ben, amely francia ízlést, gráciát és szellemet sugároz. Művészetpedagógiai szempontból is megbecsülhetetlen, mert tanúbizonysága annak, hogy Lechner, az Iparművészeti Múzeum, a Postatakarékpénztár és a Földtani Intézet hal-latlanul merész, új utakat törő megalkotójának művészete a történelmi stílusoknak milyen mély és alapos stúdiumából virágzott ki. Sokkal inkább tudta magát régi stílusok szelle-mébe és formavilágába beleélni, mint mind-azok a „konzervatív építészek”, akik, a hagyom-ányok feltétele nevében, őt kismimizték és ki-gúnyolták. Ennek az udvarnak nem szabad ál-doztatul esni. Ez éppen olyan műemlék-értékű, mint az épület homlokzata. A kérdéses pénztár-termet tehát úgy kell megoldani, hogy ennek az udvarnak az architektúrája sértetlen marad-hasson.

A nyolc tervező építész közül heten ezt be is látták és respektálták. Igyekeztek az udvart meghagyni a mai formájában és méreteiben és így bevonnák a bank területébe pénztárterem céljára. A nyolcadik azonban csákány alá ítélte Lechner Ödön alkotását. Megdöbbenő vanda-lizmussal semmisítte meg az udvart, annak min-den poétikus szépségével, hogy olyan könnye-dén és akadálytalanul tervezhessen, mintha az lett volna a feladat, hogy üres telekre építsen. A mi műemlékeink iránti szomorú közönyössé-günk mellett könnyű kitalálni, hogy a zsűri melyik tervet találta kivételre alkalmasnak. Oh, ama hét közül egyikét sem, akik a magyar kultúra halk és elnémítható, de el nem dispu-tálható parancsára törekedtek megmenteni az udvar szépségét és így oldották meg az átala-kítás tervezetét. Csak az az egy terv lehetett jó és kivihető, amely ezt a műalkotást tönkre-teszi, amely egy egész szárny lebontásával egy új, nagy udvart létesít és a régi François I. stí-lusú és hangulatú udvar egy részét gazdasági udvarnak hasítja ki.

Nem akarunk a bírálóbizottsággal vitalkozni, lehet, hogy ez a terv felel meg a bank spe-ciális kivágásainak legjobban, de nem felel

meg a magyar építőművészet érdekeinek. Le-het, hogy a zsűrinek van igaza és csak úgy lehet az adott épületből bankot csinálni, ha azt előbb tönkreteszik, de akkor nem szabad ebből az épületeiből bankot csinálni. Azonban az is lehet, hogy nem a zsűrinek van igaza, hanem annak a hét építőművésznek, akik igenis lehetőknek tartották és meg is oldották a pá-lyázat tulajdonképpeni feladatát és célját: az épület szépségeinek megóvásával azt bankká átalakítani. Hiszen éppen ez itt a probléma, ez igazgatható és serkenethető a tervezőt. Tabula rasa-t csinálni egy búbajos architektúra helyén és olyan minden tekintet nélkül tervezni, mint valami külfelken, nem olyan előkelő művészi feladat, hogy ahhoz nyolc jönevű építész kelljen sorompóba szólítani és három legjobb ne-vűnek bírálatát kikérni. Épületraktusokat lebontani és ezzel az udvart megnagyobbítani, nem olyan hallatlanul zseniális. Ez a megoldás, amely minden pesti bérkaszárnnyában, minden „hauspekulánsnak” eszébe juthat, itt egyenesen szentségtörés és nem építészeti produkció.

Ennek a palotának a mai formájában kell maradnia, gyönyörű nyílt arkádijával, mester-művű, baldachinos belépőjével, csillagboltozatú vesztibüljével és hasonlíthatatlan szépségű ud-varával. De meg kell maradni kompozíciójá-nak minden kiegyensúlyozottságával, axiális tömegelosztásának szabad szimmetriájával is, mert egy építészeti műalkotás értékét nem homlokzatának részletei merítik ki. És amíg csak halvány reménye lehet annak, hogy a bank céljaira ezek megtartásával is lehet cél-szerűt és jót alkotni, addig ilyen szépségeknak csakánnyal nekironió tervek nem kerülhetnek szóba. Kérdjük, hogy melyik festő vállalkozna arra, hogy egy Szinyei-Merse-képet levakarjon és a maga művét fesse a helyébe. Meggyőződés-sünk, hogy igazi építőművész sem lehet olyan szentségtörő, hogy kezet emeljen művészeté nagy mesterének munkája ellen.

Sós Aladár.